dys, skiltuvas, titnago gabalėlis ir paukščio kaulų. Tai vienintelis Liepiniškių senkapyje rastas ietigalis. Jo ilgis 24,7 cm. Kapuose Nr. 11 ir 55 rasta po geležinį skliuto formos kirvį, kapuose Nr. 36 ir 56 — galąstuvėlį. Be to, kape Nr. 36 mirusysis buvęs sujuostas 2 diržais. Vienas diržas 2,5 cm pločio, odinis, visas klotas 2,4 ir 2 cm skersmens žalvarinėm apskritom, iškilom plokštelėm, kurios viena su kita liečiasi. Plokštelės prie diržo pritvirtintos kniedėmis, kurias kitoje pusėje laiko mažesnės plokštelės. Diržo ilgis apie 150 cm. Jis susegtas žalvarine profiliuota dviguba 4,4×4,2 cm didumo sagtimi. Sagtis prie diržo pritvirtinta žalvariniu 2,5 cm pločio ir apie 9 cm ilgio apkalu. Šis diržas juosė storą milą. Kiek plonesnį vilnonį audinį juosė kitas diržas, kurio plotis 6 cm, o jo galas siauresnis — 2 cm. Jis susegtas 2,5×2,5 cm didumo geležine sagtimi. Prie mirusiojo kojų rasta odinių batų liekanų. Mirusysis palaidotas ąžuoliniame karste. Jis mirė 20—25 metų amžiaus. Kape buvo degėsių.

Kapuose Nr. 1, 21,49, 50, 70, 72, 99 rasta po labai sunykusią monetą, kurių priklausomumas kol kas nenustatytas.

Sprendžiant iš įkapių, senkapis datuotinas XV—XVII amžiais. Galimas daiktas, kad yra ir vėlesnių kapų. Chronologiškai Liepiniškių senkapis turėtų sietis su šalia esančiomis naujesnėmis kapinaitėmis.

SARIŲ SENKAPIO (ŠVENČIONIŲ RAJ.) TYRINĖJIMAI 1970—1971 M.

ONA KUNCIENĖ

Sarių senkapis yra 76 km nuo Vilniaus, kairėje plento į Švenčionis, Šutų apyl. Jis yra neaukštoje kalvelėje, kurią iš šiaurės ir rytų pusės supa miškas, pietinėje ir vakarinėje pusėje siekia dirbami laukai, o apie 200 m į šiaurės vakarus yra Sarių ežeras, iš kurio išteka Sarios upelis, tekąs kalvelės papėde. Kalvelės pietiniame šone, maždaug 100 m nuo senkapio, yra kaimo kapinaitės.

Didelė kapinyno dalis dar ketvirtame dešimtmetyje sunaikinta, tiesiant kelią iš plento į mokyklą.

Likusi senkapio dalis buvo apaugusi mišku, o, jį iškirtus, pokario metais virto dirbamu lauku. Šiaurinėje senkapio dalyje buvo kasami bulviarūsiai, ir todėl didelė kapinyno dalis sunaikinta.

1969 m., imant smėlį, vėl buvo išversta žmonių kaulų ir radinių. Į Švenčionių kraštotyros muziejų tada pateko geležinis ietigalis, peilis ir sagtis.

1970—1971 m. Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutas ištyrė visą likusią senkapio dalį, t. y. pačią kalvelės viršūnę, ir rado 81 kapą.

Mirusieji čia buvo laidoti negiliai 60—100 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, mediniuose lentiniuose karstuose. Kai kuriuose kapuose išliko medienos bei buvo pastebimi karstų kontūrai baltame smėlyje. Mirusieji laidoti eilėmis, aukštielninki, ištiestomis kojomis ir ant juosmens sudėtomis rankomis taip, kad pirštų kaulai siekė dubens kaulus. Vyrai kapo duobėje buvo guldomi galvomis į rytus, moterys — į vakarus.

Pagal to meto papročius laidota su darbo įrankiais, ginklais ir papuošalais. Į kapus įdėta ir maisto ar gėrimo. Tai liudija dažniausiai prie mirusiųjų galvos padėti moliniai puodai. Pasitaiko atvejų, kai puodai pastatyti ir prie kojų (k. Nr. 6). Vienai moteriai (k. Nr. 4) puodas buvo padėtas tarp blauzdikaulių, netoli pėdų kaulų.

Puodai žiesti, nedideli, dalis jų buvo ornamentuoti įrėžta banguota linija arba įkypų brūkšnelių eilėmis. Puodų aptikta ir vyrų, ir moterų, ir vaikų kapuose. Tik vaikų kapuose jie mažesni.

Vyrai laidoti su ginklais ir darbo įrankiais, sujuosti diržais, iš kurių išliko juosmens srityje geležinė ar žalvarinė sagtis. Prie diržo, matyt, buvo pritvirtinti ir geležiniai skiltuvai, nes jie kartu su titnago gabaliukais aptinkami šone, prie dubens kaulų. Prie šono aptikti ir akmeniniai galąstuvai (k. Nr. 22). Ietigaliai visi įmoviniai, padėti prie kojų (k. Nr. 7, 9, 10), kartais net prie pat pėdos (k. Nr. 17). Kape Nr. 17 rastasis ietigalis galėjo būti naudojamas ir kaip peilis, nes vienas jo plunksnos šonas tiesus, tarsi su peilio ašmenimis. Tai retas radinys. Kitas toks žinomas tik iš Rumšiškių (Kaišiadorių raj.) kapinyno.

Šalia kojų arba juosmens srityje beveik kiekviename kape aptikta po geležinį tiesų peiliuką su medinėmis arba kaulinėmis kriaunomis. Geležiniai plačiaašmeniai pentiniai kirviai buvo padėti prie šono — juosmens srityje (k. Nr. 5, 10) ir tik vienu atveju prie pėdos (k. Nr. 26).

Vyrus, matyt, laidojo su piniginėmis. Rasta piniginių apkalų. Kape Nr. 26 rastos dvi Kazimiero Jogailaičio (1440—1449) laikais kaldintos monetos. Kape Nr. 8 rasti du Aleksandro (1494—1506) laikais kaldinti denarai.

Vyrų kapuose papuošalų nerasta.

Papuošalai būdingi moterų kapams. Jos laidotos su puošniais galvos apdangalais. Vienų (k. Nr. 4, 25, 31, 39) galvas puošė apgalviai, sudaryti iš dviejų eilių žalvarinių trapecinės formos skardelių, tarp kurių buvo eilė smulkių mėlynų karoliukų. Ap-

galvių skardelės ir karoliai buvo pritvirtinti prie medžiagos, kurios pėdsakai žymu po skardelėmis. Apgalvis juosė priekinę galvos dalį nuo vienos ausies iki kitos. Ties ausimis randami auskarai iš sidabrinės arba žalvarinės grandelės, apmautos žalvariniais arba sidabriniais karoliukais. Rasta auskarų kitokios formos, su vienu karoliuku. Krūtinę kartais puošė žalvarinių žvangučių apvaros, o rankas — apyrankės ir žiedai (k. Nr. 4, 8, 27). Kape Nr. 30, be kitų moteriai būdingų įkapių, rastas žalvarinis raktelis. Moterų kapuose iš darbo įrankių aptikta tik geležinių ylų ir peiliukų.

Vaikai taip pat laidoti su įkapėmis.

Šiaurinėje kapinyno dalyje kapai daugiausia buvo apardyti. Be to, čia laidota, nesilaikant eilių nei krypties. Įkapės taip pat negausios, daugiausia tik geležinės ylos bei tiesia nugarėle peiliukai ir viena kita geležinė diržo sagtis.

Kapinynas, sprendžiant iš įkapių, yra iš laikotarpio nuo XV a. iki XVII a. pradžios.

GUMBIŠKIŲ SENKAPIO (ROKIŠKIO RAJ.) KASINĖJIMAI 1971 M.

STASYS JUODELIS

Gumbiškių senkapis yra Lukštų apylinkėje, kuri labai neturtinga archeologinių paminklų. Senkapis buvo nedidelėje kalvoje, jau seniai ardomas. Jame buvo randama žmonių kaulų, įvairių senienų. Pasakojama, kad buvęs rastas kalavijas. Todėl žmonės spėlioja, kad čia po mūšio palaidoti žuvusieji.

Kalvelės šiaurinėje dalyje apie 1923 m. buvo pastatytas vėjinis malūnas, kurio dabar dar likę pamatai. Vėliau kalvelės pietinėje ir vakarinėje dalyje buvo kasamas žvyras. Plečiant karjerą, kalvos viršus nuskustas buldozeriu. Nustumiant viršutinį sluoksnį, šiaurinėje kalvos dalyje pastebėti žmonių griaučiai, ir darbas nutrauktas. Iš kelių suardytų kapų į Rokiškio kraštotyros muziejų pateko tik žalvarinė sagtelė.

1971 m. vasarą šalia malūno pamatų, neliestoje šiaurinėje kalvos dalyje, Rokiškio kraštotyros muziejus atidengė 72 m^2 plotą ir rado 8 žmonių griaučius, kurių vieni suardyti. Griaučiai buvo 60—90 cm gylyje. Kapuose pastebėta skobtinių karstų pėdsakai, kurie išsiskyrė tamsios spalvos juostele. Tik keliose vietose, prie geležinių dirbinių, išliko truputis medienos.

Mirusieji laidoti įvairiomis kryptimis. Trys mirusieji palaidoti galvomis į šiaurę, du — į pietvakarius, o po vieną — į va-